TYÖELÄMÄ- JA TASA ARVOVALIOKUNTA

Lausunto 08.11.2022

Viite: Kirjallinen asiantuntijalausunto Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 08.11.2022 klo 12:15.

Asia: HE 175/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi sekä laiksi sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamisesta.

Yleistä

Lintulammen asukasyhdistys ry kiittää eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto asiassa.

Asukasyhdistyksemme on 01.01.2000 – 30.09.2022 välisenä aikana tarjonnut erimittaisia työllisyysmahdollisuuksia 1734 henkilölle.

Olemme yhdistyksessä rakentaneet työllisyyspolkuja pitkäaikaistyöttömille sekä osatyökykyisille aina kuntouttavasta työtoiminnasta oppisopimustyösuhteeseen.

Oppisopimustyösuhteessa olemme kehittäneet uusia ammattitutkintoja yhteistyössä OSAO:n (Oulun seudun ammattiopisto) kanssa esimerkiksi kotityöpalvelun ammattitutkinto, henkilökohtaisen avustajan ammattitutkinto.

Parasta aikaa kehitämme työnimellä lähikuntouttajan koulutusta, joka koostuu hoiva-avustajan tutkinnon osista sekä aikuisliikunnan tutkinnon osasta vastaamaan huutavaan henkilöstöpulaan ikäihmisten palveluissa.

Oppisopimustyösuhteen päättyessä olemme etsineet heille työ- tai opiskelupaikan. TYPO-hankkeissa olemme kouluttaneet oppisopimuksella pitkäaikaistyöttömiä ammatillisiin tutkintoihin yli 500 henkilöä. Esimerkiksi Eväitä elämään -hankkeessa kaikista oppisopimuksella olleista tavoitetuista henkilöistä (73,5 %) 67 %:a oli sijoittunut pysyvästi töihin, 21 % jatkoi opiskelua, 9,5 % oli työttömänä ja 2,5 % sairaana.

Vuonna 2017 yhdistyksemme valittiin valtakunnalliseksi oppisopimustyönantajaksi.

Lausunnon keskeinen sisältö

Lintulammen asukasyhdistys ry ei kannata esitystä, jonka kokonaisvaikutukset ovat heikoimmassa asemassa olevien työllistymistä heikentäviä, ja uhkaavat järjestöjen työllisyyden edistämiseen liittyvää toimintaa.

Järjestöjen 100 % palkkatuen myöntämisen edellytyksiä on välttämätöntä muuttaa, jotta heikoimmassa asemassa olevien työllistämistoimet eivät vaarannu. EU:n valtiontukisääntely ei vaadi esitettyjä tiukkoja kriteereitä ja niitä koskevat säännökset tulee poistaa.

Tärkeää on, että mahdollinen kauppavaikutus tulee jatkossakin arvioida tapauskohtaisesti. Jos uudistus kuitenkin hyväksytään esityksen mukaisesti, tulee lain toimeenpanoa lykätä 1.1.2025 saakka, jotta järjestöt saavat aikaa toimintansa sopeuttamiseen.

Yhdistyksillä, jotka eivät tavoittele voittoa toiminnallaan, muiden matalampien tukiprosenttien käyttö on kokemukseni mukaan käytännössä mahdotonta. Tästä seuraa se, että vaarana on pitkäaikaistyöttömien jääminen ilman tukea**. Lakiuudistuksen seurauksena suuri joukko ihmisiä syrjäytyisi työmarkkinoilta pysyvästi ja esitys on siten omien tavoitteidensa vastainen.**

SOSTE on yhdessä välityömarkkinatoimijoiden kanssa teettänyt selvityksen, jonka tuloksena 61 prosenttia yrityksistä ei näe tällä hetkellä mahdollisena palkata heikommassa työmarkkina-asemassa olevia. Siksi vaarana on, että uudistuksen seurauksena suuri joukko ihmisiä syrjäytyy työmarkkinoilta pysyvästi ja esitys on siten omien tavoitteidensa vastainen. 100 prosentin palkkatukeen kohdistuvilla muutoksilla haetaan säästöjä. Nettosäästön arvioidaan olevan noin 9 miljoonaa euroa vuodessa.

Nettosäästön laskeminen perustuu osaltaan virheelliseen olettamaan, että järjestöt työllistäisivät kohtuullisen suuren määrän alemmilla tukiprosenteilla. On laskettu, että yhden pitkäaikaistyöttömän syrjäytyminen maksaa 600 000 euroa ja yhden nuoren 1,2 miljoonaa euroa. Onko tämä järkevä kohta säästöille?

Lausunto

Uudistuksen yhteydessä järjestöjen 100 % palkkatukea ollaan rajoittamassa merkittävästi ja muutosta perustellaan EU:n valtiontukisääntelyllä.

Erityisen ongelmallisena näemme esityksen siitä, että jatkossa yhdistysten, säätiöiden ja rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien 100 % palkkatukeen sovellettaisiin de minimis menettelyä. Työnantajille, joiden toiminnalla arvioidaan olevan vaikutusta Euroopan Unionin jäsenmaiden väliseen kauppaan. olisivat de minimis -tuen piirissä. Järjestöjen toiminnan erityisluonnetta osana välityömarkkinoita tulisi ottaa paremmin huomioon tässä uudistuksessa

Esityksen perusteluja voi pitää jopa harhaanjohtavana, koska niissä annetaan ymmärtää, että EU:n valtiontukisääntely edellyttää asetusluonnoksessa esitettyjä kriteerejä (tunnusmerkkejä).

Perusteluissa annetaan myös ymmärtää, että työ- ja elinkeinotoimisto arvioisi, olisiko tuella EU-valtiontukisääntelyn tarkoittamaa vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (kauppavaikutus).

Näin ei kuitenkaan ole, koska TE-toimistot arvioisivat ainoastaan sitä, täyttyisivätkö ne kriteerit, joita nyt ollaan kansallisesti asettamassa niin kutsutun ”kauppavaikutuksen” toteamiseksi.

Tämä kansallisesti määriteltävä ”kauppavaikutus” ei ole sama asia kuin EU:n valtiontukisääntelyn tarkoittama kauppavaikutus.

Mikäli mahdollinen ”kauppavaikutus” arvioidaan esitettyjen kriteereiden mukaisesti, sillä on peruuttamattomia vaikutuksia jo ennestään heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleviin sekä niiden järjestöjen toimintaan, joiden toiminnassa pääpaino on heikossa työmarkkina-asemassa olevien tukeminen eri tavoin.

Edellä esitetty **on ongelma jäsenmääriltään laajojen yhdistysten osalta, joilla on monentyyppistä toimintaa** ja jotka tekevät alueellisesti vaikuttavia työllisyystoimenpiteitä ja järjestävät palveluita työttömille työnhakijoille. On huomioitava, että järjestöt ovat lähtökohtaisesti olemassa jäseniään varten, eivät varsinaista liiketoimintaa varten.

Yhdistykset, säätiöt ja rekisteröidyt uskonnolliset yhdyskunnat toimivat muiden työllisyydenhoidosta vastaavien **tahojen kanssa merkittävänä välityömarkkinoiden kehittäjänä ja tukevat niiden pitkään työttömänä olleiden työnhakijoiden työllistymispolkuja, jotka eivät ole vielä valmiita työllistymään yrityksiin.**

Korostan sitä, että uudistuksen kokonaisvaikutukset ovat heikoimmassa asemassa olevien työllistymistä heikentäviä ja uhkaavat työllisyystoimia tekevien järjestöjen toimintaa. Pidän perusteltuna sitä, että järjestöjen 100 prosentin tuen myöntämisedellytyksiä tulee muuttaa esityksestä.

Esitän myös, että esitetyt säännökset kansallisista kauppavaikutuksen tunnusmerkeistä tulee poistaa.

”Kauppavaikutuksen arvioinnista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella, jotta soveltaminen olisi ennakoitavaa, avointa ja yhdenmukaista eri tuensaajien välillä. Kauppavaikutuksen arviointiin ei ole olemassa yleispäteviä kriteereitä, joten ne luotaisiin erikseen 100 prosentin palkkatuen myöntämistä varten. Kriteerit perustuisivat aiempiin oikeustapauksiin, joissa kauppavaikutusta on arvioitu.” Oikeustapauksia Suomesta ei löydy.

Mikäli päädytään kauppavaikutusten arviointiin, on tärkeä määritellä asetuksessa mikä järjestöjen myynti kauppavaikutusten arvioinnin ulkopuolelle jää.

Mielestämme kuntouttavan työtoiminnan, koulujen iltapäiväkerhotoiminnan (koulun yhteydessä oleva, johon kunta valitsee oppilaat ja laki määrittelee maksun), asukastupien lounasmyyntiä (tukee vähävaraisten mahdollisuutta lämpimään ateriaan päivisin), ei tule laskea kauppavaikutuksiin.

De minimis -tuen muutos johtaa siihen, että samalle työantajalle voidaan vuositasolla myöntää vain 3–4:n henkilön palkkatuki oppisopimuskoulutukseen.

Nykyisen lainsäädännön mukaan vaikeasti työllistettävien ryhmämuotoisten oppisopimusryhmien osalta olevat palkkatuet ovat valtiontukisäädösten ulkopuolista tukea.

Esitämme, että oppisopimukseen palkkatuki vaikeasti työllistettävien osalta olisi ensimmäisen jakson osalta 100 % ja sen ylittävältä osalta 50 %.

Palkkatukijakson pituus

Ottaen huomioon palkkatuen kohderyhmät ja palkkatuen tarkoituksen, on tukijaksojen lyhentäminen koko hallituksen esityksen tavoitteiden vastainen toimi. Olisi siis **vaikuttavuuden näkökulmasta oleellista pitää tukijaksot vähintään 6 tai 12 kuukauden pituisina.**

Hallituksen esityksen mukaan 10 kuukauden tukijakson kesto edellyttää 12 kuukauden yhtäjaksoista työttömyyttä.

Tällöin esityksen mukaisesti **hakijan lyhytkin koulutus- tai valmennusjakso voisi katkaista asiakkaan mahdollisuuden 10 kuukauden tukijaksoon. Asia tulisi korjata. Asiakkaan oma aktiivisuus hakeutua työllisyyttä edistäviin palveluihin ja koulutuksiin ei saisi vaikuttaa negatiivisesti hänen palkkatukimahdollisuuksiinsa.**

5 § Palkkatuella katettavat palkkakustannukset

Esityksessä ehdotetaan, että palkkatuella katettaviin kustannuksiin ei enää kuuluisi työnantajan maksamia palkan sivukuluja eikä lomarahaa. Työnantajan pyynnöstä maksaja eli KEHA-keskus voisi ottaa lomarahan huomioon. Jos työnantajan palkkalajeittain ilmoittamat tiedot tulorekisteriin eroavat palkkatukihakemuksesta, niin KEHA-keskus maksaisi pienemmän palkkatukisumman perusteella.

Heikentämällä palkkatuen määrää jättämällä osa työnantajan palkkauskustannuksista korvaamatta vaarantaa järjestöjen mahdollisuuden palkata esimerkiksi osatyökykyisiä.

8 § 100 prosentin palkkatuki

Esityksen mukaan jatkossa 100 prosentin palkkatuki olisi mahdollista myöntää yhdistykselle, säätiölle tai rekisteröidylle uskonnolliselle yhdistykselle elinkeinotoimintaan. Jos työnantajan toiminnalla on kauppavaikutuksia niin tuki myönnettäisiin de minimis -tukena. Tukiaika lyhenisi 12 kuukaudesta 10 kuukauteen.

100 prosentin palkkatuella työllistettyjen määrän arvioidaan laskevan noin 1 400 työllisellä (3 800–2 400). Esityksessä arvioidaan, että noin 500 henkilöä palkattaisiin alemmalla tukiprosentilla.

Tämä on huolestuttavaa, koska järjestöt ovat työllistäneet erityisesti muita heikommassa asemassa olevia työnhakijoita, joiden polku kohti avoimia työmarkkinoita on pitkä.

10 § Palkkatuki oppisopimuskoulutukseen

Palkkatuki voidaan myöntää oppisopimuskoulutukseen myös muun kuin 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun työttömän työnhakijan palkkakustannuksiin. Jos oppisopimuskoulutukseen on myönnetty palkkatuki ennen oppisopimuskoulutuksen alkamista ja oppisopimuskoulutus toteutetaan usean työnantajan palveluksessa, palkkatuki voidaan myöntää, vaikka tuella palkattu ei ole työtön siirtyessään koulutuksen aikana toisen työnantajan palvelukseen.
Oppisopimuskoulutukseen myönnettävän palkkatuen kesto on palkkatukea myönnettäessä mitoitettava koko sille ajalle, jonka työ- ja elinkeinotoimisto arvioi tarkoituksenmukaiseksi. Tukiaikaa voidaan kuitenkin 3 §:n 3 momentin 5 kohdassa ja 4 §:n 1 momentissa säädetyn estämättä jatkaa, jos henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukainen oppisopimus- koulutuksen kesto muuttuu koulutuksen aikana. Jatkohakemus on toimitettava työ- ja elinkeinotoimistolle ennen myönnetyn tukijakson päättymistä.

Taloudellista toimintaa harjoittavalle työnantajalle palkkatuki oppisopimuskoulutukseen myönnetään de minimis -tukena.

Taloudellisella toiminnalla tarkoitetaan tavaroiden ja palveluiden myyntiä, joten oppisopimuskoulutukseen myönnettynä palkkatuki myönnettäisiin de minimis –tukena, vaikka kyseessä olisi yhdistys, jonka taloudellisen toiminnan arvo vuodessa on alle 200 000 euroa, mutta yhdistys kuitenkin harjoittaa taloudellista toimintaa.

Saamamme tiedon mukaan De minimis - tukisäädös johtaa siihen, että ryhmämuotoinen ”tuettu” oppisopimuskoulutus vaikeasti työllistettävien kohdalla esimerkiksi TYPO- hankkeissa loppuu ja palkkatuen määrä pienenee. minimis -tuen muutos johtaa siihen, että samalle työantajalle voidaan vuositalolla myöntää vai 3–4: n henkilön palkkatuki oppisopimuskoulutukseen.

Nykyisen lainsäädännön mukaan vaikeasti työllistettävien ryhmämuotoisten oppisopimusryhmien osalta olevat palkkatuet ovat valtiontukisäädösten ulkopuolista tukea.

Oppisopimuskoulutukseen myönnettävän palkkatuen määrä olisi 50 % tukikelpoisista kustannuksista ja voitaisiin myöntää koko oppisopimuskoulutuksen ajaksi.

Jos työllistettävä henkilö on ollut 24 kuukautta työtön viimeisten 28 kuukauden aikana ja yhdistyksen toiminnalla ei arvioida olevan kauppavaikutusta, voisi yhdistys saada 100 % palkkatukea 10 kuukauden ajan, mutta ei enää tämän jälkeen palkkatukea oppisopimuskoulutukseen samaan työsuhteeseen.

Yhteystiedot

Tuija Pohjola

Lintulammen asukasyhdistys ry, puheenjohtaja

Puhelin: 050 330 59937

Sähköposti: tuija.pohjola@ouka.fi